

Тетяна Григоренко

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0003-0823-0145

DOI 10.24139/2312-5993/2020.08/107-118

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПСИХОЛОГА (СПЕЦІАЛЬНОГО, КЛІНІЧНОГО)

У статті розглянуто сучасні підходи до формування професійної компетентності майбутнього психолога (спеціального, клінічного). Визначено компоненти, що складають особливе середовище, в умовах якого в системі підготовки у студентів виникає нова професійно значуща якість, яка актуалізує необхідність всебічного вивчення такого феномена – професійна компетентність.

Мета статті – охарактеризувати підходи професійної компетентності психологів (спеціальних, клінічних).

Проведено аналіз психолого-педагогічної літератури, що дозволило зробити висновок про те, що професійна компетентність – це сукупність знань, умінь і навичок, що визначає результат праці, поєднання теоретичної та практичної підготовки студентів, а також знань із професійно-особистісними якостями, на основі яких формується творчий потенціал, ініціативність, співробітництво, здатність працювати в групі, комунікативні здатності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати та будувати його діяльність.

***Ключові слова:** компетентність, професійна компетентність, підхід, компоненти, положення, аутопсихологічна компетентність.*

Постановка проблеми. Перед державною освітою України постають нові виклики, пов'язані з глобалізаційними процесами, для подолання яких є необхідною підготовка професіоналів у різних галузях, зокрема, психологів (спеціальних, клінічних), які супроводжують практично всі види суспільної діяльності. Саме сформовані компетентності є тими показниками, що уможливають визначення готовності випускника до самостійного життя, його подальшого розвитку, активної суспільної позиції тощо. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, до пріоритетів сучасної освіти можна віднести вміння оперувати технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства, формують у молоді здатність до втілення різноманіття нових ролей у суспільстві.

Одним із напрямів модернізації освіти є запровадження та реалізація компетентного підходу в навчанні. Концепція модернізації освіти орієнтується на формування професійної компетентності

психолога (спеціального, клінічного), визначає необхідність вищої школи на реалізацію випереджальної професійної освіти, в основі якої лежить принцип розвитку студентів-психологів у процесі формування професійної компетентності.

Особливу значимість професійна компетентність набуває у зв'язку з тим, що система освіти в даний час характеризується значними інноваційними перетвореннями. У сучасних умовах психолог (спеціальний, клінічний), щоб бути успішним і затребуваним, повинен бути готовим до будь-яких змін, уміти швидко й ефективно адаптуватися до нових умов, проявляти прагнення бути професіоналом своєї справи, постійно оновлювати свої знання та вміння, прагнути до саморозвитку, проявляти толерантність. Відтак, вища психологічна освіта України потребує суттєвої науково обґрунтованої модернізації. Рівень підготовленості психолога (спеціального, клінічного) повинен відповідати міжнародним стандартам, що дозволить ефективно співпрацювати в глобальному життєвому просторі. Зазначені стандарти не запроваджуються без належної професійної підготовки, яка має забезпечуватися провідними вишами країни.

Аналіз актуальних досліджень. Розвиток досліджень про професійну компетентність має кілька напрямів: від аналізу психологічних основ професійної діяльності (Л. Виготський, А. Леонтьєв, Д. Ельконін), до розробки основ формування розвитку професійно важливих якостей особистості в цілому (А. Орлов, І. Лернер, М. Скаткін та ін). Аналіз сутності компетентності, характеристику його складових знаходимо в дослідженнях вітчизняних науковців – Е. Зеєр, С. Іванова, Л. Карпова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, А. Хуторський, В. Синьов, М. Шеремет, О. Ситник, Т. Смагіна, Г. Терещук, С. Трубачева, М. Фоменко, Л. Фомічова, Л. Руденко, Д. Супрун, А. Шевцов, І. Бех, Д. Гришин, Н. Чепелева, Т. Яценко, І. Зязюн, В. Кузьміна, А. Маркова, В. Сластьонін (Григоренко, 2019).

Мета статті – охарактеризувати підходи до професійної компетентності психологів (спеціальних, клінічних).

Методи дослідження: теоретичний аналіз, компаративний аналіз, порівняння опрацьованої психолого-педагогічної літератури професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Актуальною є проблема теоретичного осмислення формування професійної компетентності психолога (спеціального, клінічного), рішення якої дозволяє підготувати фахівця конкурентоспроможного на ринку праці, який може ефективно вирішувати проблеми.

В умовах соціально-економічного та інформаційного прогресу формування професійної компетентності вимагає професійної мобільності, гнучкості, готовності до здійснення професійної діяльності, до постійного підвищення її рівня.

У межах професійної стратифікації суспільства професійна компетентність розглядається як професійне покликання, професійний обов'язок, що формується в єдності стилю життя, професії та освіти.

Зокрема, визначають зміст професійної компетентності, застосовуючи такі основні положення: сукупність професійних здібностей; складна система внутрішніх психічних станів і властивостей особистості фахівця, що проявляється в його готовності та здатності до здійснення професійної діяльності; сукупність професійних знань, умінь, а також способи виконання професійної діяльності; здатність фахівця від моменту початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою певного стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особистісні якості; характеристика, що відображає ділові та особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь, досвіду, достатні для того, щоб досягти мети в певному виді професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця та здатність до актуального виконання діяльності.

Аналіз різних підходів дає змогу стверджувати, що формування професійної компетентності психолога (спеціального, клінічного) – це складний комплекс, який включає професійні знання, уміння, навички, готовність до діяльності, а також цілий низку професійно важливих особистісних якостей: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку й самореалізації, саморефлексії.

О. Пометун визначає компетентність як спеціальним шляхом структуровані набори знань, умінь, навичок, можливостей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності. О. Сироватко розуміє під компетентністю сукупність фізичних та інтелектуальних якостей людини і властивостей, що необхідні людині для самостійного та ефективного розв'язання різних життєвих ситуацій для того, щоб створити кращі умови для себе в конструктивній взаємодії з іншими (Супрун, 2017).

Г. Селевко трактує професійну компетентність як інтегральну здатність особистості, яка виявляється в її загальній здатності та готовності

до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання й соціалізації та орієнтовані на самостійну і успішну участь у діяльності.

А. Хуторський наголошує, що професійна компетентність включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, а компетентність співвідноситься з володінням відповідною компетенцією разом із її особистісним відношенням до неї і предмета діяльності (Супрун, 2018).

На думку Д. Супрун, професійна компетентність є взаємодоповнювальними та взаємозумовлювальними поняттями. Компетентність є інтегральними характеристиками особистості, здобутими нею якостями, де узагальнювальною категорією двох понять виступає діяльність (Супрун, 2018).

На думку О. Крисана, компетентності є своєрідними комплексами знань, умінь та ставлень, що набуваються в навчанні й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах проблеми, що є характерними для різних видів діяльності. Дж. Равен визначає категорію компетентності як здатність людини, яка необхідна для виконання конкретної дії в певній галузі діяльності, яка поєднує в собі знання, навички, способи мислення й готовність нести відповідальність за свої вчинки. Головною метою підготовки майбутніх психологів (спеціальних, клінічних) у соціально-економічних умовах суспільства стає не здобуття ними кваліфікації у вибраній вузькоспеціальній сфері, а набуття та розвиток певних компетентностей, які мають забезпечити можливість адаптуватися в умовах динамічного розвитку сучасного світу. Це потребує впровадження відповідних змін у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців. На думку М. Фіцули, професійну компетентність фахівця визначають ціннісні орієнтації, мотиви його діяльності, розуміння себе та навколишнього світу, сталі взаємини з людьми, здатність до розвитку свого творчого потенціалу. На думку Л. Дибкової та М. Євтуха, компетентності особистості складають два блоки: особистісний розвиток і професійні знання та вміння. Як підкреслюють науковці, набуття таких компетенцій, як самоефективність, упевненість у собі, толерантність, відповідальність, самоконтроль, професійна самооцінка залежать від розвиненості особистісної сфери майбутнього фахівця. Дещо ширше виділяють професійну компетентність Т. Браже, І. Зязюн, А. Маркова. Так, Т. Браже вказує на те, що професійна компетентність психолога (спеціального, клінічного), що

працює в системі взаємодії між людьми, визначається не тільки базовими знаннями та вміннями, а й ціннісними орієнтаціями фахівця, мотивами його діяльності, усвідомленням самого себе у світі та світу навколо себе, стилем взаємодії з людьми, загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу (Григоренко, 2019).

Н. Кузьміна вважає, що професійна компетентність включає п'ять елементів або видів компетентності :

1. Спеціальна компетентність включає глибокі знання, кваліфікацію і досвід діяльності в галузі предмета, з якого реалізується навчання; знання способів рішення технічних творчих завдань.

2. Методична компетентність включає володіння різними методами навчання, знання дидактичних методів, прийомів і вміння застосовувати їх у процесі навчання, знання психологічних механізмів засвоєння знань і вмінь у процесі навчання.

3. Соціально-психологічна компетентність передбачає вміння будувати педагогічно доцільні відносини з учнями, знання психології міжособистісного та педагогічного спілкування.

4. Диференційно-психологічна компетентність включає вміння виявляти особистісні особливості, установки і спрямованість учнів, визначати провідні мотиви діяльності.

5. Аутопсихологічна компетентність передбачає вміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей; уміння бачити причини недоліків у своїй роботі, у собі; бажання самовдосконалення (Супрун, 2018).

На думку В. Сластьоніна, професійна компетентність може бути розкрита через його вміння, які визначають теоретичну і практичну готовність до здійснення діяльності.

Складові професійної компетентності, запропоновані О. Біляковською, формують професіонала, що уособлює суспільні запити й потреби, відображає сучасні вимоги. Вона виділяє такі види компетентностей:

Когнітивно-технологічна (спеціальна компетентність із фахового предмета) охоплює глибокі знання, кваліфікацію й досвід практичної діяльності в галузі предмета; знання способів розв'язання технічних, творчих завдань; гармонізація науково-предметних і світоглядно методологічних, дидактичних, психологічних знань; оволодіння сучасним інструментарієм вивчення особистості учня; використання прийомів педагогічного менеджменту; уміння організовувати суб'єкт-суб'єктний навчальний процес, спрямований на всебічний розвиток особистості школяра.

Методична компетентність включає засвоєння педагогом нових методичних і педагогічних ідей, підходів до навчально-виховного процесу в сучасних особистісно орієнтованих, розвивальних, креативних технологіях, володіння різними методами, прийомами і формами організації навчання.

Комунікативно-ситуативна компетентність охоплює знання, уміння, навички та способи здійснення партнерської взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу; поважати думку; поєднувати вимогливість із повагою до кожного учня, тактовність і толерантність у стосунках.

Соціальна компетентність досягає високого рівня усвідомлення соціальних проблем та запитів, способів взаємодії з суспільством; уміння знаходити інформацію і впевнено конструювати поведінку для досягнення балансу між своїми потребами, очікуваннями, сенсом життя й вимогами соціальної дійсності; уміння робити вибір, брати на себе відповідальність, формування засобами предмета патріотичних почуттів, поваги до історії, традицій українського народу тощо.

Психолого-педагогічна компетентність охоплює володіння психолого-педагогічною діагностикою; уміння здійснювати індивідуальну роботу на основі результатів педагогічної діагностики, виявляти особистісні особливості, визначати й ураховувати емоційний стан людини, вибудовувати взаємовідносини з колегами, студентами, батьками.

Прогнозувально-рефлексивна компетентність включає вміння конструювати траєкторію розвитку студента, здійснювати індивідуальний розвиток; уміння технологічно прогнозувати, конструювати, планувати хід навчально-виховного процесу.

Аутопсихологічна компетентність передбачає вміння усвідомлювати рівень власної професійної діяльності, своїх спеціальних, методичних і комунікативних спроможностей, потенціалу; уміння бачити недоліки у професійній діяльності; бажання самовдосконалюватися; визначати завдання та траєкторію для власної самоосвіти й самовдосконалення.

Інформаційно-технологічна компетентність передбачає вміння і навички; застосовувати раціональні прийоми пошуку, аналізу, адекватного відбору, систематизації, використання інформації; самостійно створювати різноманітні тестові завдання; ураховувати дидактичні принципи, закономірності, способи.

Управлінська компетентність включає володіння методами, прийомами організації власної діяльності та ефективної діяльності студента.

Кооперативна компетентність (компетентність у спільній творчості) передбачає здатність фахівця продуктивно й гармонійно організовувати взаємодію для досягнення спільної мети.

Полікультурна компетентність містить знання фахівця культурних, національних надбань, менталітету представників різних національностей; толерантне ставлення до культури і традицій представників інших народів.

Валеологічна компетентність забезпечує організацію здорового способу життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах, організацію власної праці й упровадження, реалізацію здоров'язбережувальної функції розвитку.

Загальнокультурна компетентність передбачає досягнення високого рівня розвитку в суспільному, професійному й духовному житті; освіченість, високу ерудицію та культуру поведінки.

Отже, професійна компетентність – це інтегрована властивість особистості, що володіє комплексом професійно значущих якостей, має високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки та ефективної взаємодії у процесі співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів (Григоренко, 2019).

Набуття фахівцем професійної компетентності полягає в тому, що професійне знання має формуватися водночас на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному. Це потребує розвиненого професійного мислення, здатності добирати, аналізувати й синтезувати здобуті знання в досягненні мети, цілісно уявляти технологію їх застосування.

Інтегральна структура компетентності особистості фахівця-професіонала, як впливає з визначення компетентності, даного Ю. Татур, представлена когнітивним, мотиваційно-ціннісним, операційно-діяльним та соціально-психологічним компонентами (Кокошко, 2016).

Когнітивний компонент професійної компетентності в основному формується в процесі професійної освіти та самоосвіти і являє собою розвинені до певного рівня знання.

Мотиваційний компонент компетентності визначає виборчу спрямованість на діяльність.

Операціонально-діяльнісний компонент містить у собі, крім антиципації, саморегуляції та вміння приймати рішення, професійну творчість, комунікативну компетентність і адекватну професійну самооцінку.

Рефлексивний компонент включає в себе рефлексію, емпатію, спілкування, розуміння та ін., визначає соціалізацію особистості в спілкуванні як одному з видів діяльності і являє собою процес і результат засвоєння й відтворення індивідом соціального досвіду в результаті впливу на розвивається особистість різних спрямованих факторів суспільного буття, а також виховання (Супрун, 2017).

Л. Карпова вважає, що компонентами професійної компетентності є три сфери: мотиваційна (мотиви, настанови, орієнтації, спрямованість), яка забезпечує сформованість загальнокультурної, особистісно-мотиваційної та соціальної компетентності; предметно-практична (операційно-технологічна), що сприяє розвитку певних підвидів професійної компетентності: методологічної, практично-діялісної, дидактико-методичної, спеціально-наукової, економіко-правової, екологічної, інформаційної, управлінської, комунікативної; сферу саморегуляції, що розвиває психологічну компетентність та аутокомпетентність (Супрун, 2017).

Е. Зеєр вважає, що професійна компетентність визначається «..сукупністю професійних знань, умінь, а також способами виконання професійної діяльності». У її структурі вчений виокремлює такі основні компоненти: соціально-правову компетентність – знання та вміння у сфері взаємодії з громадськими інститутами та людьми, а також володіння прийомами професійного спілкування й поведінки; спеціальну компетентність – підготовленість до самостійного виконання конкретних видів діяльності, уміння вирішувати типові професійні завдання і оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно здобувати нові знання та вміння за фахом; персональну компетентність – здатність до постійного професійного зростання й підвищення кваліфікації, а також реалізація особистості в професії; аутокомпетентність – адекватне уявлення про власні соціально-професійні характеристики і володіння технологіями подолання професійних деструкцій (Григоренко, 2019).

Л. Дибкова визначила структуру професійної компетентності, яка має такі компоненти:

а) компетентності у сфері економічної діяльності (економічне мислення, володіння методами економічного аналізу та проектування економічної діяльності, наявність системного уявлення про структури і тенденції розвитку української і світової економіки, знання принципів прийняття й реалізації економічних та управлінських рішень на мікро- і макрорівнях, створення і розвиток власної економічної позиції тощо);

б) компетентності в інших сферах професійної діяльності (система знань з фінансів, маркетингу, аудиту, міжнародної економіки, права, менеджменту тощо);

в) інформаційна компетентність (ефективне застосування інформаційних технологій та відповідних програм);

г) комунікативна компетентність (знання ділового етикету та основ конфліктології, толерантність до існування інших поглядів, ефективна групова взаємодія, позитивна установка щодо себе й оточуючих та ін.);

г) компетентність у сфері самовизначення й саморегуляції особистісних якостей (адекватна самооцінка, упевненість у собі, самоконтроль, самоефективність, високий рівень мотивації до досягнень, визнання необхідності неперервної освіти протягом життя тощо) (Руденко та Григоренко, 2019).

А. Бабенко розробленим переліком функцій педагогічної діяльності:

1) практико-операційна (технологічна) – трансформація отриманих знань у практичній предметній діяльності у вигляді вмінь і навичок володіння, а також проектування й організації професійної діяльності;

2) мотиваційно-спонукальна – розвиток і знаходження зрілої форми думок, мотивів, цінностей, усієї спрямованості особистості, самоствердження у власній професійній діяльності, реалізація творчого потенціалу, унікальних здібностей, набуття авторитету серед колег і для самого себе;

3) гностична – активізація пізнавальної, інтелектуальної діяльності особистості, засвоєння накопичених людством знань, фактів, інформації освітнього характеру, підвищення особистої поінформованості, кругозору, ерудиції, націлених на перспективний розвиток;

4) контрольна-оцінна (рефлексивна) – усвідомлення людиною своїх знань, поведінки, моральності й інтересів, ідеалів і мотивів; цілісна оцінка самого себе як професіонала;

5) комунікативна функція виявляється у відкритості до спілкування, збагачення в процесі міжособистісної взаємодії (Руденко та Григоренко, 2019).

Професійна компетентність у сучасних дослідженнях розглядається як інтегральна характеристика професіоналізму, що поєднує в собі багато особистісно-діяльнісних якостей. Структура і зміст професійної компетентності в багатьох випадках визначається специфікою професійної діяльності, що виконується, та її приналежністю до визначених типів професій.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Як бачимо, професійна компетентність сучасного фахівця є складним багатокомпонентним поняттям, яке в сучасній науковій літературі характеризується з точки зору кількох наукових підходів: соціокультурного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного та психологічного. Кожен із названих підходів не вичерпує наукового аналізу проблеми професійної компетентності повністю; всі ці підходи знаходяться у взаємозв'язку один із одним і взаємодоповнюють один одного.

У своїй роботі ми розглядаємо професійну компетентність як якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок уміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми; сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, професійно значущих якостей, що визначають успішне (результативне, продуктивне, ефективне) здійснення професійної діяльності (виконання професійних/функціональних обов'язків).

Перспективою подальших досліджень є проблема моніторингу цих новоутворень на різних етапах підготовки майбутнього психолога шляхом комплексного та пролонгованого вивчення складових підходів професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

- Григоренко, Т. В. (2019). Компетентнісний підхід в контексті професійної підготовки психологів (спеціальних, клінічних). *Педагогічний часопис Волині*, 1 (12), 78-86 (Hryhorenko, T. (2019). Competence approach in the context of professional training of psychologists (special, clinical). *Pedagogical journal of Volyn*, 1 (12), 78-86).
- Кошонько, Г. А. (2016). Сутність та структура професійної компетентності педагога. *Теорія і практика професійної підготовки фахівців у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів*, 30-37 (Koshonko, H. (2016). The essence and structure of professional competence of the teacher. *Theory and practice of professional training in the context of European integration processes*, 30-37).
- Руденко, Л. М., Григоренко, Т. В. (2019). Компоненти професійної компетентності психолога (спеціального, клінічного). *Спеціальна освіта: супровід*.

Актуальні питання корекційної освіти, 13, 219-232 (Rudenko, L., Hryhorenko, T. (2019). Components of professional competence of a psychologist (special, clinical). Special education: support. Current issues of correctional education, 13, 219-232).

Супрун, Д. М. (2017). *Професійна підготовка психологів в галузі спеціальної освіти*. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова (Suprun, D. (2017). *Professional training of psychologists in the field of special education*. K.: Published by NPU named after M. P. Drahomanov).

Супрун, Д. М. (2018). *Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти* (дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03). Київ (Suprun, D. (2018). *Theory and practice of professional training of psychologists in the field of special education* (DSc thesis). Kyiv).

РЕЗЮМЕ

Григоренко Татьяна. Современные подходы к формированию профессиональной компетентности психолога (специального, клинического).

В статье рассмотрены современные подходы к формированию профессиональной компетентности будущего психолога (специального, клинического). Определены компоненты, составляющие особую среду, в условиях которой в системе подготовки студентов возникает новая профессионально значимое качество которая актуализирует необходимость всестороннего изучения такого феномена – профессиональная компетентность.

Цель статьи – охарактеризовать подходы профессиональной компетентности психологов (специальных, клинических).

Проведен анализ психолого-педагогической литературы, что позволило сделать вывод о том, что профессиональная компетентность – это совокупность знаний, умений и навыков, определяет результат труда, сочетание теоретической и практической подготовки студентов, а также знаний по профессионально-личностными качествами, на основе которых формируется творческий потенциал, инициативность, сотрудничество, способность работать в группе, коммуникативные способности, умение учиться, оценивать, логически мыслить, отбирать и строить его деятельность.

Ключевые слова: компетентність, професійна компетентність, підхід, компоненти, положення, аутопсихологічна компетентність.

SUMMARY

Hryhorenko Tetiana. The modern approaches to the formation of professional competence of a psychologist (special, clinical).

The main approaches to the future psychologists' (special, clinical) professional competence formation are considered. The components that make up a special environment in the conditions of the system of students' training have a new professionally significant quality that actualizes the need for a comprehensive study of professional competence phenomenon are determined. An analysis of the psychological and pedagogical literature led to the conclusion that professional

competence is a set of knowledge, skills and abilities that determine the outcome of work, a combination of theoretical and practical students' training, as well as knowledge with professional and personal qualities that formed creative potential, initiative, cooperation, ability to work in a group, communication skills, ability to learn, evaluate, think logically, select and build activities.

In the conditions of socio-economic and informational progress, formation of professional competence requires professional mobility, flexibility, readiness to carry out professional activity, to constantly improve its level. Within the framework of the professional stratification of society, professional competence is seen as a professional vocation, a professional duty that is formed in the unity of lifestyle, profession and education.

The purpose of the article is to characterize the approaches of professional competence of psychologists (special, clinical).

The analysis of different approaches allows to state that formation of professional competence of the psychologist (special, clinical) is a complex entity which includes professional knowledge, abilities, skills, readiness for activity, and also a number of professionally important personal qualities such as: creativity, mobility, sociability, tolerance, balance, sensitivity, friendliness, desire for self-knowledge, self-development and self-realization, self-reflection, cognitive and technological (special competence in the professional subject) covers deep knowledge, qualification and practical experience in the field of the subject; knowledge of ways to solve technical, creative tasks; harmonization of scientific and subject and ideological methodological, didactic, psychological knowledge; mastering modern tools for studying the student's personality; use of methods of pedagogical management; ability to organize a subject-subject educational process aimed at the comprehensive development of the student's personality.

In our research we consider professional competence as a quality of the personality, its certain acquisition, based on knowledge, experience, moral principles and manifested in the critical moment due to the ability to find the connection between the situation and knowledge, in making adequate problem solutions; a set of knowledge, skills, abilities, experience, professionally significant qualities that determine the successful (effective, productive) implementation of professional activities (professional/functional responsibilities).

Key words: competence, professional competence, approach, components, position, autopsychological competence.